

OBSAH

PŘEDMLUVA 9

I. ÚVODEM 11

II. VÝCHOVA V PRVOBYTNĚ POSPOLNÉ SPOLEČNOSTI 19

III. VÝCHOVA A VZDĚLÁNÍ V OTROKÁŘSKÉ SPOLEČNOSTI 23

1. První školy v zemích starého Východu 23
2. Výchova a vzdělání ve starém Řecku 26
3. Spartská výchova 27
4. Aténská výchova 29
5. Starořeční myslitelé o výchově 32
Sofisté. Démokritos z Abdér. Sókratés. Platón. Aristotelés
6. Osvěta a škola v době helénismu 44
Alexandrijské Múseion. Plútarchos z Chairóneie
7. Výchova a vzdělání ve starém Římě 47
Období rodové n. královské. Období republikánské.
Římská výchova v období císařském. Marcus Tullius Cicero.
Marcus Terentius Varro. Římské školy. Stoikové (Lucius
Annaeus Seneca. Marcus Aurelius). Marcus Fabius Quintilianus
8. Úpadek výchovy a vzdělání v období rozkladu
otrokářské společnosti 53
Rozdělení římského impéria. Vznik křesťanských škol. Jeroným.
Augustin

IV. VÝVOJ VÝCHOVY A VZDĚLÁNÍ VE FEUDÁLNÍ
SPOLEČNOSTI 56

1. Vznik církevních škol 56
Školy klášterní, katedrální, kapitulní, farní
2. Vliv Byzance na výchovu u nás 60
3. Výchova světských feudálů (rytířská výchova) 61
4. Výchova lidových mas za feudalismu 62
5. Vliv scholastiky na středověkou vzdělanost 63
6. Středověké univerzity 64
Vznik univerzit. Pražská univerzita. Vnější organizace univerzit.
Vnitřní organizace univerzit. Význam středověkých univerzit
7. Vliv reformace na výchovu a vzdělání u nás 70
Náboženští reformátoři. Jeroným Pražský. Jan Milíč z Kroměříže.
Tomáš ze Štítného. Jan Hus. Výchova v době husitství
8. Městské (partikulární) školy a jejich organizace 72

V. POČÁTKY A ROZVOJ VÝCHOVNÝCH TEORIÍ V DOBĚ
OD KONCE 14. AŽ DO 17. STOLETÍ 76

1. Význam renesance pro rozvoj věd, literatury a umění 76
Objevné zámořské cesty. Původní kapitalistická akumulace.
Vznik buržoazie. Rozkvět umění. Revoluční objevy
v experimentální přírodovědě. Renaissance a humanismus.
Vynález knihtisku
2. Pedagogika doby renesance 81

- Vittorino da Feltre. Luis Vives. Pierre de la Ramée. Angličtí pedagogičtí spisovatelé — humanisté. Němečtí renesanční pedagogové. Desiderius Erasmus Rotterdamský. François Rabelais. Michel de Montaigne. Rozkvět humanismu v Čechách. Směr humanismu s revolucí. Utopisté (Thomas More. Giovanni Campanella)
3. Pedagogika doby reformace v Německu 94
Martin Luther. Filip Melanchthon. Johannes Sturm
 4. Pedagogický systém jezuitského řádu 98
Ignác z Loyoly. Jezuitské koleje. Jiné katolické řády
 5. Protestantské školství v českých zemích 102
Jednota českých bratří. Petr Chelčický. Jan Blahoslav. Bratrské školy. Studijní řády. Zánik bratrského školství u nás
 6. Rozvoj realismu v evropské pedagogice 104
Jansenisté. Johann Heinrich Alsted. Johann Valentin Andreae. Wolfgang Ratke. Pietismus. René Descartes. Francis Bacon. John Milton

VI. PEDAGOGICKÝ SYSTÉM JANA AMOSE KOMENSKÉHO 111

Komenského život a dílo. Význam Komenského pro dnešní dobu. Komeniologie. Komenského odkaz

VII. BURŽOAZNÍ PEDAGOGIKA V EVROPĚ OD 17. STOLETÍ DO DRUHÉ POLOVINY 19. STOLETÍ 130

1. Sociálně politické, filozofické a pedagogické názory Johna Locka. Anglická škola v 17.—18. století 130
2. Pedagogické názory v dílech francouzských materialistů 134
Claude Adrien Helvétius. Denis Diderot. Paul Holbach
3. Pedagogický systém Jeana Jacqua Rousseaua 139
4. Otázky výchovy a vzdělání v období francouzské buržoazní revoluce 143
5. Jan Jindřich Pestalozzi jako zakladatel národní školy, vychovatel lidu a didaktik 147
6. Pedagogické názory utopických socialistů na počátku 19. století 152
Saint-Simon. François Fourier. Etienne Cabet. Robert Owen. John Bellers. Wilhelm Weitling
7. Johann Bernhard Basedow a jeho filantropinum 158
8. Pedagogický systém Johanna Friedricha Herbartů 162
9. Výchova člověka u Friedricha Fröbela 173
10. Adolf Diesterweg, pedagog a školský politik 178

VIII. VZNIK NOVODOBÉHO VEŘEJNÉHO LIDOVÉHO ŠKOLSTVÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU 183

1. Školské reformy u nás na přelomu 18. a 19. století 183
Johann Ignaz von Felbiger. Reforma rakouského elementárního školství a její provádění v našich zemích. Karel Jindřich Seibt. Ferdinand Kindermann. Další filantropicky zaměřené osvícenější pedagogové. Aleš Pařízek. Josefínské reformy a reakce proti nim
2. Odraz uherských školských reforem na Slovensku 196
Adam František Kollár. Ratio educationis. Samuel Tešedík. Ján Seberini. Daniel Lehotský. Ján Kollár
3. Vlastenečtí učitelé v době obrozenecké a poodrozenecké 200
Jakub Jan Ryba. Jan Filčík. Josef Množislav Bačkora. Štěpán Bačkora. — Josef Jungmann. Bernard Bolzano. —

Josef Franta Šumavský. Karel Alois Vinařický. Pedagogické časopisy a literatura

4. Pedagogická činnost a názory Jana Vlastimíra Svobody 204
5. Úsilí o reformu školy u nás v letech 1848—1849 206
Karel Slavoj Amerling, Jan Dufek. Návrh Tesařův.
František August Brauner. Jan Kollár. Pavel Josef Šafařík.
Jan Evangelista Purkyně. Jan Erazim Voel. Karel Havlíček.
Karel Sabina. Exnerův-Bonitzův Návrh organizace rakouských gymnázií a reálék

IX. ŠKOLSTVÍ U NÁS OD DRUHÉ POLOVINY 19. STOLETÍ DO ROKU 1918 215

1. Vývoj školy a pedagogických názorů v našich zemích po roce 1869 215
Vznik dualismu. Konkordát. Školský zákon z roku 1869. Vyhlášení školské novely roku 1883. Rozdělení pražské univerzity. Vývoj střední školy. Učitelské časopisy a spolky. Čeští spisovatelé a spisovatelky o výchově. Výchova a vzdělání dívek. České menšinové školství
2. Herbartismus a jeho doznívání v českých zemích 225
Herbartismus u nás. Gustav Adolf Lindner. Další herbartisté
3. Názory Miroslava Tyrše a Otakara Hostinského na výchovu 233
4. Česká škola na přelomu 19. a 20. století 236
5. Pedagogické teorie v českých zemích od konce 19. století do roku 1918 238
Josef Úlehla. Josef Černý. Vliv Masarykova buržoazního liberalismu na českou pedagogiku. František Drtina.
František Krejčí. František Čáda. Otakar Chlup. Otakar Kádner. Zikmund Winter. — Působení metodiků na škole národní
6. Ústavy pro mládež vyžadující zvláštní péči 246
7. Vznik buržoazního dětského a mládežnického hnutí u nás 248
8. Počátky předškolní výchovy v našich zemích 249
9. Názory na výchovu a vzdělání v českém dělnickém hnutí 251
Ladislav Zápotocký. Josef Boleslav Pecka (Strahovský).
Josef Hybeš. Učitelé-průkopníci socialismu: Josef Uher.
Pankrác Krkoška. Josef Haken
10. Škola na Slovensku do roku 1918 254

X. VÝVOJ ŠKOLY A PEDAGOGICKÉHO MYŠLENÍ V RUSKU OD NEJSTARŠÍCH DOB AŽ DO VELKÉ ŘÍJNOVÉ SOCIALISTICKÉ REVOLUCE 256

1. Výchova a vzdělání od doby Kyjevské Rusi do první poloviny 19. století 256
2. Ruští revoluční demokraté-pedagogové 261
Alexandr Ivanovič Gercen a Vissarion Grigorjevič Bělinskij.
Nikolaj Gavrilovič Černyševskij a Nikolaj Alexandrovič Dobroljubov
3. Školské reformy šedesátých let 19. století v Rusku 263
4. Ruská pedagogika 19. století 266
Nikolaj Ivanovič Pirogov. Konstantin Dmitrijevič Ušinskij.
Vasilij Ivanovič Vodovozov. Lev Nikolajevič Tolstoj. Petr Francevič Lesgaft. Jelizaveta Nikolajevna Vodovozovová.
Jelizaveta Ivanovna Tichejevová. Dmitrij Ivanovič Pisarev.
Nikolaj Alexandrovič Korf. Ilja Nikolajevič Uljanov. Nikolaj Fjodorovič Bunakov. — Oleksandr Vasiljevič Duchnovič
5. Škola a vzdělání v Rusku od počátku 20. století do roku 1917 272

XI. VZNIK A POČÁTKY SOCIALISTICKÉ PEDAGOGIKY	274
1. Otázky osvěty a vzdělání v období Pařížské komuny	274
2. Karel Marx a Bedřich Engels o výchově	275
3. Klára Zetkinová, revolucionářka ve výchově	277
XII. BURŽOAZNÍ PEDAGOGICKÉ TEORIE V OBDOBÍ IMPERIALISMU	280
1. Škola v kapitalistických zemích od konce 19. do začátku 20. století	280
Škola ve Francii. Škola v Anglii (Herbert Spencer). Škola v USA. Škola v Německu	
2. Buržoazní pedagogické teorie v období imperialismu	287
Pragmatická pedagogika. Nové školy. Buržoazní teorie předškolní výchovy. Pedocentrismus. Pedologie. Experimentální pedagogika. Buržoazní plány nové organizace vyučování. Pracovní škola. Dynamická (scientistická) pedagogika. Jiné buržoazní směry v pedagogice	
XIII. VÝVOJ ŠKOLY A PEDAGOGIKY V ČESKÝCH ZEMÍCH A NA SLOVENSKU OD ROKU 1918 DO ROKU 1945	304
1. Školství a výchova v buržoazní Československé republice	304
Unifikace školství buržoazní republiky. Volná socialistická škola na Kladně. První sjezd československých učitelů a přátel školství. Škola vysokých studií pedagogických. Malý školský zákon z roku 1922. — Reformní pokusy ve školství. Školská politika Komunistické strany Československa. — <u>Organizace československého školství mezi dvěma světovými válkami.</u> Mateřské školy. Péče o zmrzačené děti a mládež	
2. Vývoj dětských a mládežnických organizací v buržoazní republice	317
3. Česká pedagogika v letech 1918—1938	320
4. Školství na Slovensku v letech 1918—1938	330
5. Násilné uplatňování reakční pedagogické teorie a praxe německého fašismu na naši školu a pedagogiku v letech druhé světové války	332
XIV. VÝVOJ SOVĚTSKÉ ŠKOLY A PEDAGOGIKY	336
1. Vladimír Iljič Lenin o výchově a vzdělání	336
2. Základní etapy ve vývoji sovětské školy po Velké říjnové socialistické revoluci	339
Výchova v období let válečného komunismu (1917—1920). Výchova v letech budování nové společnosti (1920—1931). Rozvoj výchovy v Sovětském svazu v letech 1931—1974	
3. Významní sovětské pedagogové a školští politici	344
Pavel Petrovič Blonskij. Naděžda Konstantinovna Krupská. Michail Ivanovič Kalinin. Anatolij Vasiljevič Lunačarskij. Anton Semjonovič Makarenko. Vasilij Alexejevič Suchomlinskij. Jevgenije Alexandrovna Flerinová	
XV. VÝCHOVA A ŠKOLA V SOCIALISTICKÉM ČESKOSLOVENSKU	
1. Boj o jednotnou socialistickou školu	354
2. Další rozvoj československé výchovně vzdělávací soustavy	364
Seznam použité literatury	366
Jmenný rejstřík	370